[2018] 1 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ. 674

ਲਵਘਨਭਾਈ ਦੇਵਜੀਭਾਈ ਵਸਾਵ

ਬਨਾਮ

ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ

(2018 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 253)

10 ਜਨਵਰੀ, 2018

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860ਧਾਰਾ302 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ - ਜੇਕਰ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਤੀ) ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਲਾਜ ਦੌਰਾਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। 302 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਗਈ - ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ: ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਅਚਾਨਕ ਹੋਈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਅਚਾਨਕ ਝਗੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਲੱਕੜ ਦੀ ਵਸਤੂ ਚੁੱਕੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ - ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਸੁਹਿਰਦ ਨਹੀਂ ਸਨ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਸੀ ਜੋ ਧਾਰਾ 304 ਭਾਗ-II ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਧਾਰਾ 302 ਨਹੀਂ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਾਰਾ 304 ਭਾਗ-II ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਗਭਗ 9 ਸਾਲ ਅਤੇ 3 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੈਦ ਕੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੰਘੀ ਹੋਈ ਮਿਆਦ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਉਪ ਧਾਰਾ302, 304 ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਹੈ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 304 ਅਧੀਨ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:

1. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਅਚਾਨਕ ਵਾਪਰੀ। 15.03.2008 ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਈ, ਤਾਂ ਉਹ ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਘਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਈ ਇੱਕ ਲੱਕੜ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਚੁੱਕੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰੀ। ਇਹ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਉਕਤ ਘਟਨਾ ਤੋਂ 10 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 7] [677-E-G]

2. ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਜਾਂ 304 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ: (a) ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ; (b) ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ; (c) ਕੀ ਹਥਿਆਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ; (d) ਕੀ ਹਮਲਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ; (e) ਵਰਤੀ ਗਈ ਤਾਕਤ ਦੀ ਮਾਤਰਾ; (f) ਕੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ; (g) ਕੀ ਕੋਈ ਪਿਛਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ; (h) ਕੀ ਕੋਈ ਅਚਾਨਕ ਭੜਕਾਹਟ ਸੀ; (i) ਕੀ ਹਮਲਾ ਜੋਸ਼ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਸੀ; ਅਤੇ (j) ਕੀ ਸੱਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕੋਈ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂ ਜ਼ਾਲਮ ਜਾਂ ਅਸਾਧਾਰਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। [ਪੈਰਾ 8] [677-H; 678-A-D]

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਧਾਰਾ 304 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਅਚਾਨਕ ਝਗੜੇ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰੀ ਸੀ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਲੱਕੜ ਦੀ ਵਸਤੂ ਚੁੱਕੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਵੇ ਕਿ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਸੁਹਿਰਦ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਘਟਨਾ ਅਚਾਨਕ ਭੜਕਾਹਟ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਏ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਸੀ ਜੋ ਧਾਰਾ 304 ਭਾਗ-II ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਵੇਗਾ ਨਾ ਕਿ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ। [ਪਰਾ 9] [678-D-F]

ਧੀਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜ (2015) 3
ਸਕੇਲ 30 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।
ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

(2015) 3 ਸਕੇਲ 30 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 8

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 253 ਆਫ਼ 2018

2011 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 978 ਵਿੱਚ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਗੁਜਰਾਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 29.09.2015 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਡਾ. ਸੁਸ਼ੀਲ ਬਲਵਾੜਾ, ਜੈ ਵਧਵਾ, ਸੰਦੀਵ ਕਾਲੀਆ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ।
ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹੇਮੰਤਿਕਾ ਵਾਹੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੇਸਲ ਵਾਹੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਮਤਾ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ੋਧਿਕਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।
1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 (IPC) ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ 500/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਸਾਧਾਰਨ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 29.09.2015 ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

4. ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਸੀਮਤ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 302 IPC ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 304 IPC ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

5. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਅਸਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ, ਸ਼ਾਂਤਾਬੇਨ ਉਰਫ਼ ਧਨੀਬੇਨ ਸੋਮਾਭਾਈ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ਕੂਬੇਨ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ। ਉਸਨੇ 15.03.2008 ਨੂੰ ਨਬੀਪੁਰ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਧੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ਕੂਬੇਨ ਦਾ ਵਿਆਹ ਲਗਭਗ ਅੱਠ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਚਵਾੜਾ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਲਵਘਨਭਾਈ ਦੇਵਜੀਭਾਈ ਵਸਾਵਾ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ਕੂਬੇਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸ਼ਾਹਪੁਰਾ ਦੇ ਨਵਨਗਰੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ਕੂਬੇਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਸ਼ਾਂਤਾਬੇਨ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਟੇਲ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਨਦੀਨ-ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਗਏ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਭਿੰਡੀ ਦੀ ਫਸਲ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਦੁਪਹਿਰ ਲਗਭਗ 12 ਵਜੇ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਲਈ ਘਰ ਵਾਪਸ

ਆਏ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਧੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਸੀ, ਤਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ਕੂਬੇਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ 6 ਸਾਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਮੰਜੇ ਦੀ ਲੱਤ ਨਾਲ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਖੂਨ ਵਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਗਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ਕੂਬੇਨ ਘਰ ਵਿੱਚ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੋਲ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਮੰਜੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪੈਰ ਪਿਆ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਚਕਾਰ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਭੜਕਾਉਣ 'ਤੇ, ਉਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਮੰਜੇ ਦਾ ਪੈਰ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਖੂਨ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਧੀ ਕਾਲੀਬੇਨ, ਲਾਲੋ ਅਮੀਰ ਵਸਾਵਾ ਨਿਵਾਸੀ ਉਸਦੀ ਗਲੀ ਅਤੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਕਾਸ਼ੀਭਾਈ ਵਸਾਵਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ਕੂਬੇਨ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਪ੍ਰਵੀਨਭਾਈ ਗੋਪਾਲਭਾਈ ਦੇ ਆਟੋ ਰਿਕਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭਰੂਚ ਦੇ ਇੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਗਏ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ। ਪ੍ਰਵੀਨਭਾਈ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰਿਕਸ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਹੋਰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਭਰੂਚ ਤੋਂ ਵਡੋਦਰਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਸ਼ਾਂਤਾਬੇਨ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ।

6. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਅਤੇ ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਘਟਨਾ/ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕੇਸ ਸੀ ਜਾਂ 304 ਆਈਪੀਸੀ।

7. ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ ਖੁਦ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਅਚਾਨਕ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। 15.03.2008 ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਈ, ਤਾਂ ਉਹ ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਘਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਇਸ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਲਾਂ ਦੀ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਈ ਇੱਕ ਲੱਕੜ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਚੁੱਕੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰੀ। ਇਹ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਕੂਬੇਨ ਦੀ ਮੌਤ ਉਕਤ ਘਟਨਾ ਤੋਂ 10 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੜੌਦਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

8. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧੀਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਉਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜ [2015)3) ਸਕੇਲ 30] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮਾਪਦੰਡ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਜਾਂ 304 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ:
(a) ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ;

(b) ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ;

(c) ਕੀ ਹਥਿਆਰ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ;

(d) ਕੀ ਹਮਲਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ;

(e) ਵਰਤੀ ਗਈ ਤਾਕਤ ਦੀ ਮਾਤਰਾ।

(f) ਕੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ;

(g) ਕੀ ਕੋਈ ਪਿਛਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ;

(h) ਕੀ ਕੋਈ ਅਚਾਨਕ ਭੜਕਾਹਟ ਸੀ।

(i) ਕੀ ਹਮਲਾ ਜਨੂੰਨ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਸੀ; ਅਤੇ

(j) ਕੀ ਸੱਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕੋਈ ਅਣਉਚਿਤ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂ ਬੇਰਹਿਮ ਜਾਂ ਅਸਾਧਾਰਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

9. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਧਾਰਾ 304 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਅਚਾਨਕ ਝਗੜੇ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰੀ ਸੀ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਲੱਕੜ ਦੀ ਵਸਤੂ ਚੁੱਕੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਸੁਹਿਰਦ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਘਟਨਾ ਅਚਾਨਕ ਭੜਕਾਹਟ ਕਾਰਨ

ਵਾਪਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਏ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਸੀ ਜੋ ਧਾਰਾ 304 ਭਾਗ-II ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਵੇਗਾ ਨਾ ਕਿ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ।

10. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਅਪੀਲ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਾਰਾ 304 ਭਾਗ-II ਆਈਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਗਭਗ 9 ਸਾਲ ਅਤੇ 3 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੈਦ ਕੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕੱਟੀ ਗਈ ਮਿਆਦ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

11. ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

<u>ਡਿਸਕਲੇਮਰ :-</u> ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।



ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ